

**KANCELARIA
SENATU**

BIURO ANALIZ, DOKUMENTACJI
I KORESPONDENCJI

Warszawa, dnia 7 lipca 2020 r.

BADK.DPK.133.89.2020 MKo

P10-54/20	Data wpływu petycji 21 kwietnia 2020 r.
	Data sporządzenia informacji o petycji 7 lipca 2020 r.

**USTAWA O COVID-19,
KODEKS POSTĘPOWANIA CYWILNEGO I KARNEGO,
POSTĘPOWANIE PRZED SĄDAMI ADMINISTRACYJNYMI**

TEMAT

**ODWIESZENIE TERMINIÓW
MATERIALNOPRAWNYCH I PROCESOWYCH,
ZDALNE PROWADZENIE POSIEDZEŃ I ROZPRAW**

WNOSZĄCY PETYCJE: petycja zbiorowa

Wniesiona przez grupę 7 podmiotów.

PRZEDMIOT PETYCJI:

Podjąć inicjatywę ustawodawczą dotyczącą zmiany ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych, ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego, ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego i ustawy z dnia 30 sierpnia 2002 r. Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi, w celu wznowienia rozpoznawania spraw przez sądy na rozprawach i posiedzeniach jawnych, umożliwienia wykorzystywania zdalnego prowadzenia posiedzeń i rozpraw w postępowaniu cywilnym, umożliwienie zdalnego porozumiewania się z sądami w postępowaniu karnym i sądowniczym oraz należytego zabezpieczenia wymogów sanitarno-epidemiologicznych w budynkach sądowych.

UZASADNIENIE WNOSZĄCYCH PETYCJE:

Autorzy petycji podnoszą, że ustawą z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19 i innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych oraz niektórych innych ustaw – zawieszono na mocy art. 15zzr ust. 1 i art. 15zsz ust. 1 bieg terminów prawa materialnego oraz bieg terminów procesowych i sądowych.

Ponadto z powodu COVID-19, nie przewidziano na czas epidemii prowadzenia rozpraw i posiedzeń jawnych w formie tradycyjnej oraz ograniczono wykonywanie czynności procesowych w postępowaniach przygotowawczych.

Autorzy petycji uważają, że w związku ze stopniowym znoszeniem restrykcji w przemieszczaniu się ludności, a także mając na uwadze, że niezbędne jest przywrócenie niezakłóconego prawa do sądu, konieczne jest odwieszenie biegu terminów materialnoprawnych i procesowych.

Jednocześnie wnoszący petycję ze względu na rozprzestrzenianie się wirusa powodującego COVID-19 postulują, wprowadzenie do procedury cywilnej, karnej oraz prawa o postępowaniu przed sądami administracyjnymi rozwiązań, dzięki którym możliwe będzie przeprowadzenie posiedzenia jawnego, rozprawy lub dokonanie innych czynności procesowych, przy użyciu urządzeń technicznych umożliwiających uczestnictwo wszystkich lub poszczególnych osób uprawnionych do wzięcia udziału w tym posiedzeniu

na odległość. Wprowadzenie szerokiego wykorzystania możliwości zdalnej komunikacji sądów i innych organów procesowych ze stronami, byłoby rozwiązaniem fakultatywnym, które wydatnie przyczyniłoby się do rozpoczęcia prac przez sądy w trakcie epidemii, a dodatkowo w przyszłości przyspieszyłoby rozpoznawanie spraw. Postulowane przez wnioskodawców zmiany przewidują nowe zasady powiadamiania i przeprowadzania tych czynności, sposoby identyfikacji ich uczestników, potwierdzania tożsamości osoby uczestniczącej w posiedzeniu oraz inne rozwiązania techniczne.

Ponadto, autorzy petycji postulują wprowadzenie do ustawy przepisu, który w okresie obowiązywania stanu zagrożenia epidemicznego lub stanu epidemii ogłoszonego z powodu COVID-19 stanowić będzie, że rozprawy, posiedzenia jawne oraz czynności procesowe prowadzone w budynkach sądów lub innych organów prowadzących postępowanie na podstawie procedury cywilnej, karnej oraz administracyjnej prowadzi się z zachowaniem wymogów sanitarno-epidemiologicznych określonych w ustawie z dnia 5 grudnia 2008 r. o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi.

W szczególności autorzy petycji wnoszą o obowiązek zachowania odstępu co najmniej 2 metrów pomiędzy osobami uczestniczącymi w rozprawie, obowiązek dezynfekcji rąk przed rozpoczęciem rozprawy lub posiedzenia, zakrywania ust poprzez założenie maseczki ochronnej oraz przy czynności zaznajomienia się z aktami obowiązek założenia jednorazowych rękawiczek.

Wnioskodawcy przedstawili szczegółowe rozwiązania w załączonym do petycji projekcie ustawy, który dotyczy zmiany następujących przepisów ustaw:

1. art. 150 pkt 2, art. 151 § 2 i dodanie do tego przepisu nowych § 3-10 oraz art. 235 § 3 – Kodeksu postępowania cywilnego,

2. art. 95 § 3 i dodanie do tego przepisu nowych § 4-12, art. 129 § 1 i dodanie nowego art. 167a § 1 i 2 – Kodeksu postępowania karnego,

3. art. 94 § 1 i dodanie do tego przepisu nowych § 2-9, art. 93 pkt 2 – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi.

STAN PRAWNY:

Ustawa z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (Dz. U. poz. 374 ze zm.) reguluje m.in. zasady i tryb zapobiegania oraz zwalczania zakażenia wirusem SARS-CoV-2 i rozprzestrzeniania się choroby zakaźnej u ludzi, wywołanej tym wirusem, w tym zasady

i tryb podejmowania działań przeciwepidemicznych i zapobiegawczych w celu unieszkodliwienia źródeł zakażenia i przecięcia dróg szerzenia się tej choroby zakaźnej. Ponadto, reguluje zadania organów administracji publicznej w zakresie zapobiegania oraz zwalczania zakażenia lub choroby zakaźne oraz w części organizację i sposób przeprowadzania rozpraw i posiedzeń sądowych podczas epidemii.

Zgodnie z art. 15 zzs¹ w okresie obowiązywania stanu zagrożenia epidemicznego albo stanu epidemii ogłoszonego z powodu COVID-19 oraz w ciągu roku od odwołania ostatniego z nich, w sprawach rozpoznawanych według przepisów ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. - Kodeks postępowania cywilnego:

1) rozprawę lub posiedzenie jawne przeprowadza się przy użyciu urządzeń technicznych umożliwiających przeprowadzenie ich na odległość z jednoczesnym bezpośrednim przekazem obrazu i dźwięku, z tym że osoby w nich uczestniczące nie muszą przebywać w budynku sądu, chyba że przeprowadzenie rozprawy lub posiedzenia jawnego bez użycia powyższych urządzeń nie wywoła nadmiernego zagrożenia dla zdrowia osób w nim uczestniczących;

2) przewodniczący może zarządzić przeprowadzenie posiedzenia niejawnego, jeżeli uzna rozpoznanie sprawy za konieczne, zaś przeprowadzenie wymaganych przez ustawę rozprawy lub posiedzenia jawnego mogłoby wywołać nadmierne zagrożenie dla zdrowia osób w nich uczestniczących i nie można przeprowadzić ich na odległość z jednoczesnym bezpośrednim przekazem obrazu i dźwięku, a żadna ze stron nie sprzeciwiła się przeprowadzeniu posiedzenia niejawnego w terminie 7 dni od dnia doręczenia zawiadomienia ich o skierowaniu sprawy na posiedzenie niejawne; w przesyłanym zawiadomieniu należy pouczyć stronę niezastępowaną przez adwokata, radcę prawnego, rzecznika patentowego lub Prokuratorię Generalną Rzeczypospolitej Polskiej o prawie i terminie do złożenia sprzeciwu;

3) jeżeli ze względu na szczególne okoliczności prezes sądu tak zarządzi, członkowie składu, z wyjątkiem przewodniczącego i referenta sprawy, mogą brać udział w posiedzeniu za pomocą środków komunikacji elektronicznej, z wyjątkiem posiedzenia, na którym dochodzi do zamknięcia rozprawy.

Zgodnie z art. 15 zzs⁴ ust. 1 w okresie obowiązywania stanu zagrożenia epidemicznego albo stanu epidemii ogłoszonego z powodu COVID-19 oraz w ciągu roku od odwołania ostatniego z nich w sprawach, w których strona wnosząca skargę kasacyjną nie zrzekła się rozprawy lub inna strona zażądała przeprowadzenia rozprawy, Naczelny Sąd

Administracyjny może rozpoznać skargę kasacyjną na posiedzeniu niejawnym, jeżeli wszystkie strony w terminie 14 dni od dnia doręczenia zawiadomienia o zamiarze skierowania sprawy na posiedzenie niejawne wyrażą na to zgodę. Na posiedzeniu niejawnym w tych sprawach Naczelny Sąd Administracyjny orzeka w składzie trzech sędziów.

Ponadto, w okresie obowiązywania stanu zagrożenia epidemicznego albo stanu epidemii ogłoszonego z powodu COVID-19 oraz w ciągu roku od odwołania ostatniego z nich wojewódzkie sądy administracyjne oraz Naczelny Sąd Administracyjny przeprowadzają rozprawę przy użyciu urządzeń technicznych umożliwiającą przeprowadzenie jej na odległość z jednoczesnym bezpośrednim przekazem obrazu i dźwięku, z tym że osoby w niej uczestniczące nie muszą przebywać w budynku sądu, chyba że przeprowadzenie rozprawy bez użycia powyższych urządzeń nie wywoła nadmiernego zagrożenia dla zdrowia osób w niej uczestniczących (art. 15zsz⁴ ust. 2).

Przewodniczący może zarządzić przeprowadzenie posiedzenia niejawnego, jeżeli uzna rozpoznanie sprawy za konieczne, a przeprowadzenie wymaganej przez ustawę rozprawy mogłoby wywołać nadmierne zagrożenie dla zdrowia osób w niej uczestniczących i nie można przeprowadzić jej na odległość z jednoczesnym bezpośrednim przekazem obrazu i dźwięku. Na posiedzeniu niejawnym w tych sprawach sąd orzeka w składzie trzech sędziów (art. 15zsz⁴ ust. 3).

Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2019 r. poz. 1460 ze zm.) w art. 148 stanowi, że posiedzenia sądowe są jawne, a sąd orzekający rozpoznaje sprawy na rozprawie jeżeli przepisy szczególne nie regulują tej kwestii odmiennie.

W wezwaniu na posiedzenie oznacza się: imię, nazwisko i miejsce zamieszkania wezwanego, sąd oraz miejsce i czas posiedzenia, strony i przedmiot sprawy, cel posiedzenia, skutki niestawiennictwa (art. 150).

Zgodnie z art. 151 § 1 posiedzenia sądowe odbywają się w budynku sądowym, a poza tym budynkiem tylko wówczas, gdy czynności sądowe muszą być wykonane w innym miejscu albo gdy odbycie posiedzenia poza budynkiem sądowym ułatwia przeprowadzenie sprawy lub przyczynia się znacznie do zaoszczędzenia kosztów.

Przewodniczący może zarządzić przeprowadzenie posiedzenia jawnego przy użyciu urządzeń technicznych umożliwiającą jego przeprowadzenie na odległość. W takim przypadku uczestnicy postępowania mogą brać udział w posiedzeniu sądowym, gdy

przebywają w budynku innego sądu, i dokonywać tam czynności procesowych, a przebieg czynności procesowych transmituje się z sali sądowej sądu prowadzącego postępowanie do miejsca pobytu uczestników postępowania oraz z miejsca pobytu uczestników postępowania do sali sądowej sądu prowadzącego postępowanie (art. 151 § 2).

Ilekcioć ustawa przewiduje wysłuchanie stron lub innych osób, stosownie do okoliczności może się to odbyć przez wezwanie stron do złożenia odpowiednich oświadczeń na posiedzeniu albo wyznaczenie terminu do zajęcia stanowiska w piśmie procesowym lub za pomocą środków porozumiewania się na odległość, o ile dają one pewność co do osoby składającej oświadczenie (art. 226¹).

Zgodnie z art. 235 § 1 postępowanie dowodowe odbywa się przed sądem orzekającym, chyba że sprzeciwia się temu charakter dowodu albo wzgląd na poważne niedogodności lub niewspółmierność kosztów w stosunku do przedmiotu sporu.

Niemniej jednak jeżeli w trakcie postępowania dowodowego, charakter dowodu się temu nie sprzeciwia to sąd może postanowić, że jego przeprowadzenie nastąpi przy użyciu urządzeń technicznych umożliwiających dokonanie tej czynności na odległość (235 § 3).

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 24 lutego 2010 r. w sprawie urządzeń i środków technicznych umożliwiających przeprowadzenie dowodu na odległość w postępowaniu cywilnym wydane na podstawie (Dz. U. Nr 34, poz. 185) wydane na podstawie art. 235 § 3 Kodeksu postępowania cywilnego w § 1 określa: rodzaje urządzeń i środków technicznych umożliwiających przeprowadzenie dowodu na odległość, sposób korzystania z urządzeń i środków technicznych umożliwiających przeprowadzenie dowodu na odległość oraz sposób przechowywania, odtwarzania i kopiowania zapisów dokonanych podczas przeprowadzania dowodu na odległość.

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 2020 r. poz. 30 ze zm.) reguluje w pewnym zakresie, korzystanie z środków technicznych, które pozwalają na prowadzenie czynności procesowych w tym również na przeprowadzanie dowodów.

Zgodnie z art. 177 § 1a przesłuchanie świadka może nastąpić przy użyciu urządzeń technicznych umożliwiających przeprowadzenie tej czynności na odległość z jednoczesnym bezpośrednim przekazem obrazu i dźwięku. W postępowaniu przed sądem w czynności w miejscu przebywania świadka bierze udział referendarz sądowy, asystent sędziego lub urzędnik zatrudniony w sądzie, w którego okręgu świadek przebywa.

Artykuł 177 § 1b stanowi, iż w miejscu przebywania świadka przesłuchiwanego

w sposób określony w § 1a, zamiast osób wskazanych w tym przepisie, może być obecny:

1) funkcjonariusz Służby Więziennej - jeżeli świadek przebywa w zakładzie karnym lub areszcie śledczym;

2) urzędnik konsularny - jeżeli świadek będący obywatelem polskim przebywa za granicą.

W razie przesłuchania tzw. świadka anonimowego przy użyciu urządzeń technicznych umożliwiających przeprowadzenie tej czynności na odległość, w protokole czynności z udziałem specjalistów należy wskazać ich imiona, nazwiska, specjalności i rodzaj wykonywanej czynności (art. 184 § 4).

Zgodnie z art. 250 § 3b w zakresie zastosowania tymczasowego aresztowania można odstąpić od przymusowego doprowadzenia do sądu podejrzanego, jeżeli zostanie zapewniony jego udział w posiedzeniu, w szczególności złożenie przez podejrzanego wyjaśnień, przy użyciu urządzeń technicznych, umożliwiających przeprowadzenie tego posiedzenia na odległość z jednoczesnym bezpośrednim przekazem obrazu i dźwięku.

W wypadku określonym w § 3b w posiedzeniu bierze udział w miejscu przebywania podejrzanego referendarz sądowy lub asystent sędziego zatrudniony w sądzie, w którego okręgu przebywa podejrzany lub funkcjonariusz Służby Więziennej, jeżeli podejrzany przebywa w zakładzie karnym lub areszcie śledczym (art. 250 § 3c).

Obrońca bierze udział w posiedzeniu dotyczącym tymczasowego aresztowania w miejscu przebywania oskarżonego, chyba że obrońca stawi się w tym celu w sądzie lub sąd zobowiąże go do udziału w posiedzeniu w budynku sądu z uwagi na konieczność uchylecia ryzyka nierozstrzygnięcia wniosku o zastosowanie tymczasowego aresztowania przed upływem dopuszczalnego czasu zatrzymania oskarżonego. Sąd może zarządzić przerwę i zezwolić na telefoniczny kontakt obrońcy z oskarżonym, chyba że uwzględnienie wniosku może zakłócić prawidłowy przebieg posiedzenia lub stwarza ryzyko nierozstrzygnięcia wniosku o zastosowanie tymczasowego aresztowania przed upływem dopuszczalnego czasu zatrzymania oskarżonego (art. 250 § 3e i § 3d).

Zgodnie z art. 374 § 1 oskarżony ma prawo brać udział w rozprawie. Przewodniczący lub sąd mogą uznać jego obecność za obowiązkową. Ponadto, Przewodniczący może zwolnić z obowiązku stawiennictwa na rozprawie oskarżonego, oskarżyciela posiłkowego albo oskarżyciela prywatnego, którzy są pozbawieni wolności, jeżeli zostanie zapewniony udział tych stron w rozprawie przy użyciu urządzeń technicznych, umożliwiających udział w rozprawie na odległość z jednoczesnym bezpośrednim przekazem obrazu i dźwięku.

W przypadku udziału oskarżonego, oskarżyciela posiłkowego lub oskarżyciela prywatnego w rozprawie przy użyciu środków technicznych umożliwiających porozumiewanie się na odległość, bierze udział w miejscu przebywania strony referendarz sądowy lub asystent sędziego, zatrudniony w sądzie, w którego okręgu strona przebywa.

Obrońca bierze udział w rozprawie przeprowadzanej w sposób zdalny w miejscu przebywania oskarżonego, chyba że stawi się w tym celu w sądzie (§ 6).

W wypadku gdy obrońca bierze udział w rozprawie przebywając w innym miejscu niż oskarżony, sąd na wniosek oskarżonego lub obrońcy może zarządzić przerwę na czas oznaczony, w celu kontynuacji rozprawy w tym samym dniu, aby umożliwić telefoniczny kontakt obrońcy z oskarżonym, chyba że złożenie wniosku w sposób oczywisty nie służy realizacji prawa do obrony, a w szczególności zmierza do zakłócenia lub nieuzasadnionego przedłużenia rozprawy (§ 7).

Podczas przewodu sądowego oskarżony stosownie do art. 390 § 1 ma prawo być obecny przy wszystkich czynnościach postępowania dowodowego.

W sytuacji jednak, gdy należy się obawiać, że obecność oskarżonego mogłaby oddziaływać krępująco na wyjaśnienia współoskarżonego albo na zeznania świadka lub biegłego, przewodniczący może również przeprowadzić przesłuchanie przy użyciu urządzeń technicznych umożliwiających przeprowadzenie tej czynności na odległość z jednoczesnym bezpośrednim przekazem obrazu i dźwięku. W miejscu składania wyjaśnień lub zeznań w czynności bierze udział referendarz sądowy, asystent sędziego lub urzędnik sądowy (art. 390 § 3).

Jeżeli w postępowaniu przyspieszonym odstępuje się od przymusowego doprowadzenia do sądu sprawcy ujętego na gorącym uczynku popełnienia przestępstwa lub bezpośrednio potem to zgodnie z art. 517b § 2b istnieje możliwość przeprowadzenia czynności sądowych za pomocą urządzeń technicznych, umożliwiających ich przeprowadzenie na odległość z jednoczesnym bezpośrednim przekazem obrazu i dźwięku.

Ustawa z dnia 30 sierpnia 2002 r. Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi (Dz. U. z 2019 r. poz. 2325 ze zm.) w art. 90 § 1 stanowi, że sąd orzekający rozpoznaje sprawę sądownoadministracyjną na rozprawie, a posiedzenia są jawne, chyba że przepisy przewidują inną regulację.

Zgodnie z art. 94 posiedzenia sądowe odbywają się w budynku sądowym, a poza tym budynkiem tylko wówczas, z zachowaniem wymagań dotyczących bezpieczeństwa, gdy czynności sądowe muszą być wykonane w innym miejscu albo gdy odbycie posiedzenia

poza budynkiem sądowym ułatwia przeprowadzenie sprawy lub przyczynia się znacznie do zaoszczędzenia kosztów.

DZIAŁANIA POWIĄZANE:

Ustawą z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (Dz. U. poz. 374 ze zm.) oraz jej nowelizacją z dnia 31 marca 2020 r. tzw. Tarcza antykryzysową 1.0, postanowiono, że w okresie stanu zagrożenia epidemicznego lub stanu epidemii ogłoszonego z powodu COVID-19 bieg terminów procesowych i sądowych nie rozpoczął się, a rozpoczęty uległ zawieszeniu.

Zgodnie z art. 15 zzs ust. 1, zawieszenie dotyczyło w szczególności terminów w postępowaniach sądowych, w tym sądowno-administracyjnych, postępowaniach egzekucyjnych, karnych, karnych skarbowych, postępowaniach w sprawach o wykroczenia, w postępowaniach administracyjnych, postępowaniach i kontrolach prowadzonych na podstawie Ordynacji podatkowej, kontrolach celno-skarbowych, postępowaniach w sprawach, określonych w art. 15f ust. 9 ustawy z dnia 19 listopada 2009 r. o grach hazardowych oraz we wszystkich innych postępowaniach prowadzonych na podstawie ustaw.

Ponadto art. 14a ust. 4 i 5 ustawy wprowadził katalog spraw pilnych, które zgodnie z art. 15 zzs ust. 2 nie wstrzymują rozpoczęcia i zawieszenia biegu terminów. W pozostałych sprawach bieg terminów procesowych i sądowych nie rozpoczyna się, a rozpoczęty zawieszają na czas stanu zagrożenia epidemicznego lub stanu epidemii.

Prezes sądu może zarządzić rozpoznanie każdej sprawy jako pilnej, jeżeli jej nierozpoznanie mogłoby spowodować niebezpieczeństwo dla życia lub zdrowia ludzi lub zwierząt, poważną szkodę dla interesu społecznego albo ze względu na grożącą niepowetowaną szkodę materialną, a także gdy wymaga tego dobro wymiaru sprawiedliwości (art. 14a ust. 9).

Zgodnie z art. 15 zzs ust. 6 ustawy nie przeprowadzano rozpraw ani posiedzeń jawnych, z wyjątkiem spraw określonych w art. 14a ust. 4 i 5.

Ustawa z dnia 14 maja 2020 r. o zmianie niektórych ustaw w zakresie działań osłonowych w związku z rozprzestrzenianiem się wirusa SARS-CoV-2 (Dz.U. poz. 875) – tzw. Tarcza antykryzysowa 3.0 – uchyłono art. 15 zzs ustawy z 2 marca 2020 r., który wstrzymywał bieg terminów.

Na mocy art. 68 ustawy zmieniającej terminy w postępowaniach, o których mowa w art. 15zsz, których bieg nie rozpoczął się na podstawie art. 15zsz, rozpoczynają bieg po upływie 7 dni od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy. Terminy w postępowaniach, o których mowa w art. 15zsz, których bieg uległ zawieszeniu na podstawie art. 15zsz, biegną dalej po upływie 7 dni od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy.

Tarcza anty kryzysowa 3.0 weszła w życie 16 maja 2020 r.

INFORMACJE DODATKOWE:

Rada Legislacyjna w swojej opinii z dnia 24 kwietnia 2020 r. zwróciła uwagę na sprawę informatyzacji postępowań sądowych. W opinii zauważono potrzebę zmian w przepisach Kodeksu postępowania cywilnego. W opinii wskazano trzy sfery, które powinny zostać objęte pełną informatyzacją. Pierwsza sfera powinna obejmować stworzenie serwisów służących do pełnego załatwiania spraw sądowych przez system teleinformatyczny. Dalej Rada Legislacyjna zauważyła, że w sferze wewnętrznej sądów, niezbędne jest stworzenie odpowiedniego zaplecza informatycznego pozwalającego na pracę wyłącznie w systemie teleinformatycznym, zarówno orzeczników, jak i urzędników. I wreszcie (trzecia sfera) wskazano, że „najtrudniejsze do wdrożenia, i to nie tyle ze względów organizacyjnych czy technicznych, ile raczej mentalnych” będzie stworzenie narzędzi do zdalnego prowadzenia rozpraw. Rada Legislacyjna przedstawiła również pogląd, że rozwiązania przeznaczone dla użytkowników zewnętrznych powinny być dostępne również w postaci aplikacji na smartfony.¹

Stowarzyszenie Sędziów Polskich „Iustitia” w dniu 9 maja 2020 r. wydało na swojej stronie internetowej komunikat (zalecenia) dotyczący funkcjonowania sądów w czasie epidemii koronawirusa, a także informację o niektórych rozwiązaniach w obszarze wymiaru sprawiedliwości w innych krajach. W stanowisku Stowarzyszenia podnoszono, że brak digitalizacji i informatyzacji sądów spowodował, iż w obliczu epidemii jedynym rozwiązaniem było ograniczenie działalności sądów do spraw pilnych skoro brak jest w sądach narzędzi technicznych i informatycznych pozwalających im działać w sposób ciągły bez nadmiernego narażania zdrowia obywateli na ryzyko zakażenia.

Stowarzyszenie w uwagach wyjaśniło, że potrzeba podjęcia sprawnych działań w zakresie informatyzacji i digitalizacji na szeroką skalę stała się nagląca i jak nigdy dotąd

¹ <https://www.gov.pl/web/radalegislacyjna/opinia-z-24-kwietnia-2020-r-na-temat-proponowanych-przez-rade-legislacyjna-zmian-w-przepisach-kodeksu-postepowania-cywilnego>

pokazała, że tylko taka organizacja sądów oparta na zintegrowanym, jednolitym we wszystkich jednostkach oprogramowaniu zagwarantuje obywatelom niezakłócony dostęp do sądu.²

Rzecznik Praw Obywatelskich w dniu 2 czerwca 2020 r. wystąpił do Ministra Sprawiedliwości o ustosunkowanie się do kwestii „odmrażania sądów”, a w szczególności co do możliwych do podjęcia działań legislacyjnych ułatwiających, w obecnym czasie, obywatelom dochodzenie ich praw przed sądami powszechnymi. Jedną z kwestii na jaką zwracał uwagę w swoim wystąpieniu Rzecznik Praw Obywatelskich była wprowadzona Tarczą antykryzysową 3.0. – instytucja tzw. rozpraw „odmiejscowionych”. Jak zauważył Rzecznik ze względu na nagłość i powszechność sytuacji epidemicznej projektowane rozwiązania próbują w szybkim tempie „ucyfryzować” postępowanie cywilne – co zasługuje na aprobatę. Tego typu rozwiązania „specjalne”, wyjątkowe, z zasady muszą być jednak stosowane ostrożnie, jako że trudne będzie zachowanie elastyczności w wyważeniu sprzecznych wartości (przestrzeganie gwarancji proceduralnych, sprawność postępowania, zapewnienie bezpieczeństwa zdrowotnego, zapewnienie ochrony danych itd.). Nowe rozwiązania - ze względu na ich ogólną formułę, zwroty niedookreślone i klauzule generalne - mogą wywoływać praktyczne trudności i nadmiernie ograniczać prawo do sądu. Całościową ich ocenę utrudnia też brak przepisów wykonawczych, dostosowanych do nowych rozwiązań.

OPRACOWAŁ

Maciej Kowalski

WICEDYREKTOR

Danuta Antoszkiewicz

² <https://www.iustitia.pl/83-komunikaty-i-oswiadczenia/3830-rekomendacje-ssp-iustitia-dotyczace-funkcjonowania-sadow-podczas-pandemii-koronawirusa>.